

Mobiliteitsfonds (A)

Rapport bij het Jaarverslag 2022

2023

Algemene
Rekenkamer

Vooraf

Verantwoordingsonderzoek 2022

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in hun jaarverslagen afleggen over hun bestedingen, hun bedrijfsvoering en hun beleid. Dit noemen we het verantwoordingsonderzoek. Onze centrale vragen in dit jaarlijkse verantwoordingsonderzoek zijn:

- Is het geld in het afgelopen jaar ontvangen, besteed en verantwoord volgens de regels?
- Waren de zaken op het departement goed geregeld?
- Heeft het beleid de gewenste resultaten opgeleverd?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Zoals onze wettelijke taak voorschrijft, geven wij daarbij ook oordelen over de financiële informatie, de kwaliteit van de bedrijfsvoering en de totstandkoming van de bedrijfsvoerings- en beleidsinformatie in de jaarverslagen van de ministers. Pas nadat zij de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer bij de rijksrekening en rijksaldibalans hebben ontvangen, kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de verantwoordelijke minister. Bijlage 2 bevat een uitgebreidere toelichting op ons verantwoordingsonderzoek.

Dit rapport heeft betrekking op het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Onze overige publicaties in het kader van het verantwoordingsonderzoek 2022 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2022. Hier vindt u ook ons rapport *Staat van de rijksverantwoording 2022*. Hierin nemen wij de verklaring van goedkeuring van de rijksrekening op. Ook bevat deze publicatie een overkoepelende uiteenzetting over het verantwoordingsonderzoek 2022.

Inhoud

1. Onze conclusies | 4

2. Feiten en cijfers | 5

3. Financiële informatie | 8

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau | 9

3.2 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau | 10

4. Bedrijfsvoering | 11

4.1 Belangrijke risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering | 11

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering | 12

4.3 Onderzoeksuitkomsten totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie | 12

5. Beleidsresultaten | 13

5.1 Onderzoeksuitkomsten totstandkoming beleidsinformatie | 13

6. Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer | 14

6.1 Reactie minister van Infrastructuur en Waterstaat | 14

6.2 Nawoord Algemene Rekenkamer | 15

Bijlagen | 16

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden Mobiliteitsfonds 2022 | 16

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek | 19

Bijlage 3 Literatuur | 24

1. Onze conclusies

De bewindslieden kunnen beter richting geven aan waar de publieke euro uit het Mobiliteitsfonds het beste besteed is. Dat is belangrijk omdat het om veel belastinggeld gaat en mobiliteitsmaatregelen burgers en bedrijven raken in hun dagelijks leven.

In ons rapport bij het jaarverslag van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat gaan we daar verder op in. In § 4.1 van dit rapport vragen we aandacht voor de indeling van de begroting van het Mobiliteitsfonds.

Dit is het eerste jaarverslag over het Mobiliteitsfonds. In het Mobiliteitsfonds zit veel belastinggeld: € 133 miljard voor de periode 2022-2036.

Financieel oordeel bij het Jaarverslag 2022 van het Mobiliteitsfonds

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

Verder in het rapport

- Hoofdstuk 2 Feiten en cijfers
- Hoofdstuk 3 Financiële informatie
- Hoofdstuk 4 Bedrijfsvoering
- Hoofdstuk 5 Beleidsresultaten
- Hoofdstuk 6 Reactie minister en nawoord
Algemene Rekenkamer

2.

Feiten en cijfers

De minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) is verantwoordelijk voor mobiliteitsmaatregelen in Nederland, waaronder aanleg, beheer en onderhoud van verbindingen over de weg, het spoor, het water en door de lucht, bescherming tegen wateroverlast en bevordering van de kwaliteit van lucht en water. De meeste uitgaven die hij hiervoor doet, verlopen via het Mobiliteitsfonds.

De minister van IenW voert sinds 2014 een breder beleid om mobiliteits- en bereikbaarheidsvraagstukken aan te pakken. Om hieraan invulling te geven is onder andere per 1 januari 2022 het Infrastructuurfonds omgevormd naar het Mobiliteitsfonds. Met de vorming van het Mobiliteitsfonds per 1 januari 2022 wil het kabinet meer oplossingen financieren om mobiliteit te faciliteren dan mogelijk was in het Infrastructuurfonds. Volgens artikel 2 van de Wet Mobiliteitsfonds kunnen maatregelen en voorzieningen waarmee wordt beoogd de doelmatigheid van het gebruik van infrastructuur te vergroten, ook worden gefinancierd uit het fonds.

Wat houdt dat in? De reikwijdte van het Mobiliteitsfonds is verbreed ten opzichte van het Infrastructuurfonds naar budgetten voor slimme maatregelen, zoals het beter benutten van bestaande infrastructuur (beïnvloeding van gedrag en de inzet van informatietechnologie). De Wet Mobiliteitsfonds geeft aan dat mobiliteitsmaatregelen op lucht- en zeehavens niet in aanmerking komen voor geld uit het Mobiliteitsfonds, behalve als het gaat om infrastructuur voor de ontsluiting van een zee- of luchthaven.

De minister van IenW is niet alleen verantwoordelijk voor het mobiliteitsbeleid, maar ook voor een deel van de infrastructuur. Daarbij gaat het in de eerste plaats om de

hoofdwegen, de hoofdvaarwegen en de hoofdspoorwegen. Daarnaast is de minister van IenW verantwoordelijk voor een concessie voor de Waddenveren (met uitzondering van Texel) en een concessie voor het vervoer over het hoofdrailnet.

Andere delen van de infrastructuur vallen onder de verantwoordelijkheid van mede-overheden of andere partijen. Zo zijn de meeste wegen eigendom van gemeenten en provincies. Vaarwegen worden evenmin allemaal door het Rijk beheerd; andere vaarwegbeheerders in Nederland zijn bijvoorbeeld de provincies, gemeenten en waterschappen.

Op het spoor is Railinfratrust BV het bedrijf (eigendom van de Nederlandse Staat) dat in juridische zin eigenaar is van het overgrote deel van de spoorweginfrastructuur. Dochteronderneming ProRail BV is de economische eigenaar van het spoor. De minister van IenW heeft ProRail een concessie verleend voor het beheer van het spoor. Tot slot zijn provincies en de 2 vervoersregio's Rotterdam/Den Haag en Amsterdam verantwoordelijk voor het overige openbaar vervoer in Nederland. De minister van Infrastructuur en Waterstaat zorgt volgens de begroting van hoofdstuk XII Infrastructuur en Waterstaat voor een bijdrage aan de financiering (via het Provinciefonds of de Brede Doeluitkering (BDU)) van het regionale openbaar vervoer.

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft in 2022 € 7.786 miljoen uitgegeven ten laste van het Mobiliteitsfonds. Dit is 2,4% van de totale rijksuitgaven over 2022. Daarnaast is het verplichtingen aangegaan voor € 8.499 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 7.837 miljoen.

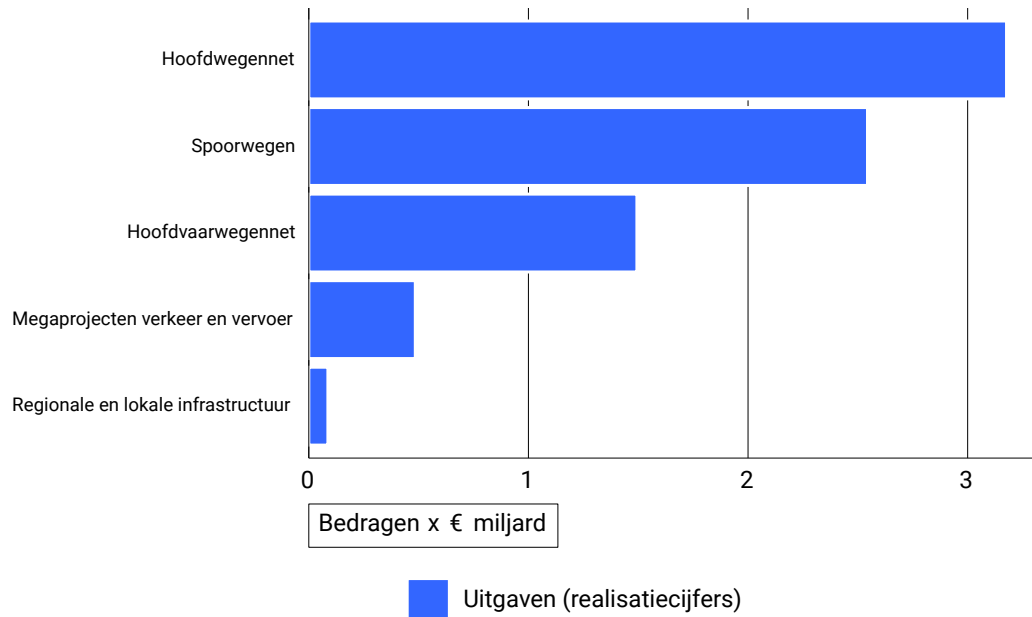
Tabel 1 Mobiliteitsfonds (A) in miljoenen €

	2020	2021	2022
Verplichtingen	6.470	7.221	8.499
Uitgaven	6.371	6.924	7.786
Ontvangsten	6.092	7.446	7.837

De omvang van de verplichtingen en de uitgaven is mede afhankelijk van het moment waarop contracten worden aangegaan en van de voortgang van projecten. De omvang van de verplichtingen en de uitgaven kan hierdoor door de jaren heen fluctueren.

Figuur 1 *Uitgaven Mobiliteitsfonds in 2022*

Van de begroting van het Mobiliteitsfonds gaat het meeste geld naar het hoofdwegennet

De indeling is gebaseerd op gegevens van het Ministerie van Financiën. De Algemene Rekenkamer heeft deze gegevens niet gecontroleerd.

Het grootste deel van de uitgaven gaat naar het hoofdwegennet (artikel 12) en exploitatie, onderhoud en vernieuwing van het spoorwegennet (artikel 13).

3.

Financiële informatie

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds.

We geven oordelen over zowel de rechtmatigheid als de betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie. Een financiële transactie, zoals een uitgave, is rechtmatig als deze voldoet aan relevante Nederlandse en Europese regelgeving. Voldoet een uitgave niet aan deze regelgeving, dan is de uitgave onrechtmatig. De rechtmatigheid van een uitgave is onzeker als onduidelijk is of een uitgave voldoet aan deze regelgeving.

Financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag is betrouwbaar als deze overeenkomt met de werkelijk aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten. Ordelijk wil zeggen dat de informatie op een beheerste wijze tot stand is gekomen.

We geven onze oordelen in § 3.1 op totaalniveau van het *Jaarverslag 2022* en in § 3.2 op artikelniveau. We sluiten hiermee aan op het budgetrecht van het parlement. Hieronder geven we ons oordeel weer.

Financieel oordeel bij het Jaarverslag 2022 van het Mobiliteitsfonds

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau.

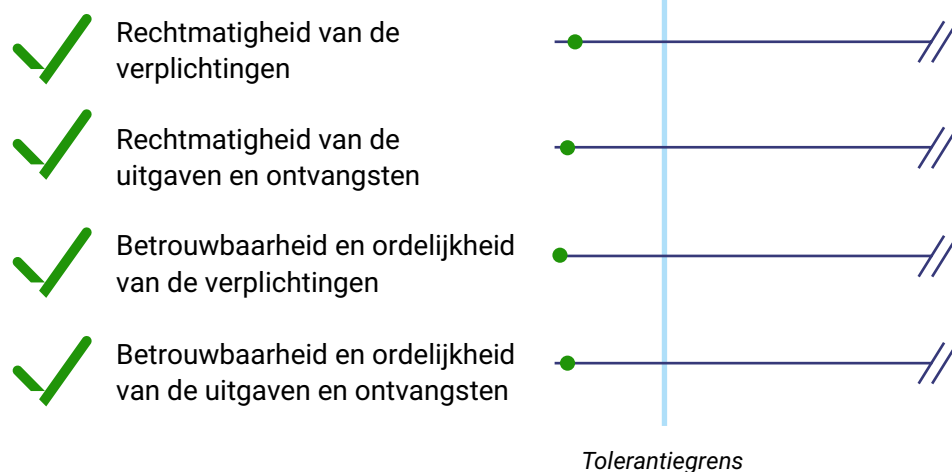
De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds:

- is op totaalniveau rechtmatig;
- is op totaalniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

Wij geven dit oordeel onder het voorbehoud dat de Staten-Generaal goedkeuring zullen verlenen aan de slotverschillen waarin alle geraamde uitgaven, verplichtingen en ontvangsten uit de begroting van het Mobiliteitsfonds (A) in overeenstemming zijn gebracht met de uiteindelijk gerealiseerde bedragen.

De volgende figuur maakt duidelijk bij welke financiële stromen wel of geen sprake is van overschrijding van de tolerantiegrens (rood respectievelijk groen bolletje). Gedetailleerde informatie over de geconstateerde fouten en onzekerheden in de verplichtingen en in de uitgaven en ontvangsten staat in afzonderlijke overzichten in bijlage 1.

Op totaalniveau

3.2 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2022 van het Mobiliteitsfonds*:

- is op artikelniveau rechtmatig;
- is op artikelniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

4.

Bedrijfsvoering

Wij hebben onderzoek gedaan naar de informatie die de minister van Infrastructuur en Waterstaat in het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds heeft opgenomen over de bedrijfsvoering bij dit fonds. Wij geven in dit hoofdstuk een oordeel over de bedrijfsvoering.

4.1 Belangrijke risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering

4.1.1 Inrichting begroting Mobiliteitsfonds kan beter aansluiten op mobiliteitsbeleid

De reikwijdte van het Mobiliteitsfonds is in 2022 verbreed ten opzichte van het Infrastructuurfonds en omvat nu ook budget voor slimme maatregelen, zoals het beter benutten van bestaande infrastructuur door spreiding van reistijd en reizigers informeren over alternatieve routes.

Het zou logisch zijn dat die verbreding van de reikwijdte van het fonds met als doel het vergroten van de doelmatigheid van het gebruik van infrastructuur, zichtbaar doorwerkt in de begroting van het Mobiliteitsfonds. Dit kan beter. De minister had ruim de tijd om dit goed voor te bereiden: de nota *Meer bereiken* is immers bijna 9 jaar geleden al gepubliceerd.

Artikel 11.04 van het Mobiliteitsfonds is bedoeld voor generieke investeringen. Deze investeringsruimte wordt jaarlijks gevoed door de verlenging van het fonds. Sinds de begroting 2018 wordt de looptijd van het Infrastructuurfonds, nu Mobiliteitsfonds, elk jaar met 1 jaar verlengd. Door deze verlenging ontstaat elk jaar op artikel 11.04 generieke investeringsruimte.

Maar dat artikel wordt ook gebruikt om risico's op te vangen. Dat betekent dat geld kan gaan naar tegenvallers in projecten waar in het verleden toe is besloten. Mede hierdoor is in de toelichting op dit artikel niet meerjarig inzichtelijk of de generieke investeringsruimte hoofdzakelijk gebruikt wordt om de verschuiving van aanleg van infrastructuur naar instandhouding, innovatie, ICT en gedragsmaatregelen te realiseren. Dergelijke inzichten zijn belangrijk voor de monitoring van de resultaten van het mobiliteitsbeleid. Juist omdat bewindslieden verschillende keuzes hebben om de generieke investeringsruimte te besteden, is het belangrijk dat dit – bij voorkeur meerjarig – te volgen is. Op die manier kan het parlement beoordelen of het gebruik van de generieke investeringsruimte bijdraagt aan de realisatie van de doelen van de minister.

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoering van het Mobiliteitsfonds.

De onderdelen van de bedrijfsvoering van het Mobiliteitsfonds die wij hebben onderzocht, voldeden in 2022 aan de gestelde eisen.

4.3 Onderzoeksuitkomsten totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

Wij hebben ook de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag onderzocht.

Wij hebben onderzocht of de bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds betrouwbaar tot stand is gekomen. In deze paragraaf beschrijven we onze feitelijke bevindingen zonder conclusie. Over de betrouwbare totstandkoming hebben wij geen bevindingen.

Wij hebben ook onderzocht of de bedrijfsvoeringsinformatie in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie. Wij stellen vast dat de bedrijfsvoeringsinformatie niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie.

5.

Beleidsresultaten

We geven in dit hoofdstuk de onderzoeksuitkomsten over de totstandkoming van de beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds.

5.1 Onderzoeksuitkomsten totstandkoming beleidsinformatie

Wij hebben onderzocht of de beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds betrouwbaar tot stand is gekomen. In deze paragraaf beschrijven we onze feitelijke bevindingen zonder conclusie. Over de betrouwbare totstandkoming hebben wij geen bevindingen.

Wij hebben ook onderzocht of de beleidsinformatie in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie. Wij stellen vast dat de beleidsinformatie niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie.

6.

Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft op 26 april 2023 gereageerd op ons conceptrapport. Hieronder geven we zijn reactie weer.

We sluiten dit hoofdstuk af met ons nawoord.

6.1 Reactie minister van Infrastructuur en Waterstaat

De minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) schrijft:

“Ik dank u voor uw positieve oordelen over de beleidsinformatie, de bedrijfsvoeringsinformatie en de financiële informatie in het jaarverslag van het Mobiliteitsfonds.

Met u ben ik van opvatting dat mobiliteitsmaatregelen burgers en bedrijven raken in hun dagelijks leven en dat het daarom belangrijk is om zo goed als mogelijk richting te geven aan waar de publieke euro uit het Mobiliteitsfonds het beste besteed is. In mijn reactie op de beleidscasus in het rapport over hoofdstuk XII ga ik daar verder op in.

In het rapport vraagt u mijn aandacht voor de inrichting van de begroting van het Mobiliteitsfonds. Het gaat dan om de zichtbare doorwerking in de begroting van de verbreding van de reikwijdte van het fonds, zodat informatie beschikbaar komt over het vergroten van de doelmatigheid van het gebruik van infrastructuur. Door op artikel 11.04 de generieke investeringsruimte te zetten is een stap gezet. U signaleert echter dat op dit artikel ook risico's worden opgevangen waardoor niet meerjarig inzichtelijk wordt waaraan de generieke investeringsruimte wordt besteed. Hiermee is een stap

gezet in de ontwerpbegroting 2023. Naar aanleiding van een toezegging aan de Tweede Kamer worden zowel de risicoreserveringen als de vrije investeringsruimte meerjarig gespecificeerd in beeld gebracht op artikel 11.04, zodat er beter inzicht ontstaat waar de generieke investeringsruimte voor wordt ingezet.”

6.2 Nawoord Algemene Rekenkamer

De minister geeft aan dat hij bij de ontwerpbegroting 2023 een stap heeft gezet in het meerjarig inzichtelijk maken van de bestedingen uit artikel 11.04 Generieke investeringsruimte.

We moedigen de minister aan om zich te blijven inspannen voor het verbeteren van de informatie over het vergroten van de doelmatigheid van het gebruik van infrastructuur zoals toegezegd bij de omvorming van het Infrastructuurfonds naar het Mobiliteitsfonds.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden Mobiliteitsfonds 2022

Deze bijlage bevat een infographic met daarin de geconstateerde fouten en onzekerheden op totaalniveau en op artikelniveau. Op deze gegevens baseren wij ons oordeel over de verplichtingen en de uitgaven en ontvangsten in het *Jaarverslag 2022* van het Mobiliteitsfonds.

Op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2022 staat een overzicht van alle gecontroleerde bedragen en fouten en onzekerheden die we aantreffen in:

- verplichtingen;
- uitgaven en ontvangsten;
- saldibalans;
- afgerekende voorschotten;
- baten-lastenagentschappen.

De infographic laat ons oordeel zien op 2 criteria: *rechtmatigheid* en *betrouwbaarheid* en *ordelijkheid*. De figuur heeft de volgende onderdelen:

- Bovenaan staat de weergave van de fouten en onzekerheden op het totaal van de verantwoordingsstaat.
- Daarna volgen de begrotingsartikelen waarin het hoogste percentage fouten en onzekerheden is geconstateerd. Begrotingsartikelen waarin wij geen fouten en onzekerheden hebben geconstateerd, zijn niet in de infographic opgenomen. Naast het verantwoorde totaalbedrag per begroting staat het totaalbedrag per begrotingsartikel.

- De verticale oranje streep geeft de tolerantiegrens aan.
- De lichtblauwe balk illustreert de relatieve financiële omvang van het begrotingsartikel ten opzichte van het totaalbedrag per begroting.

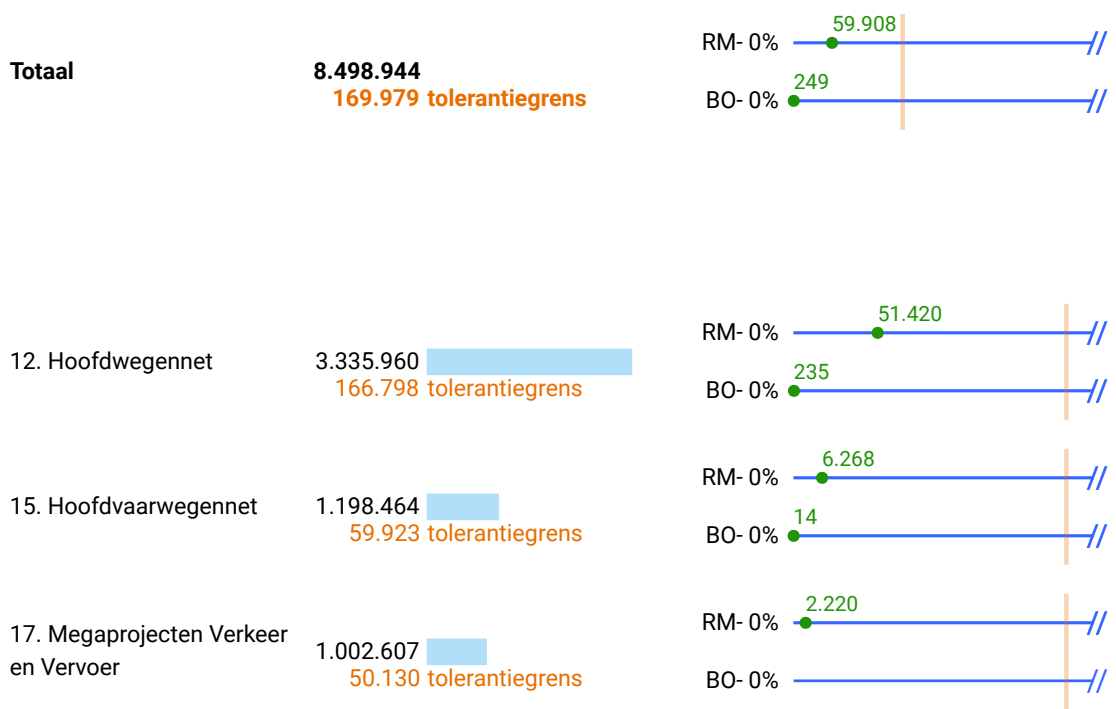
Mobiliteitsfonds (A)

Verplichtingen
Bedragen x € 1.000

Verantwoord bedrag

Rechtmatigheid (RM)
Betrouwbaarheid en ordelijkheid (BO)

● Fout en onzekerheid | Tolerantiegrens

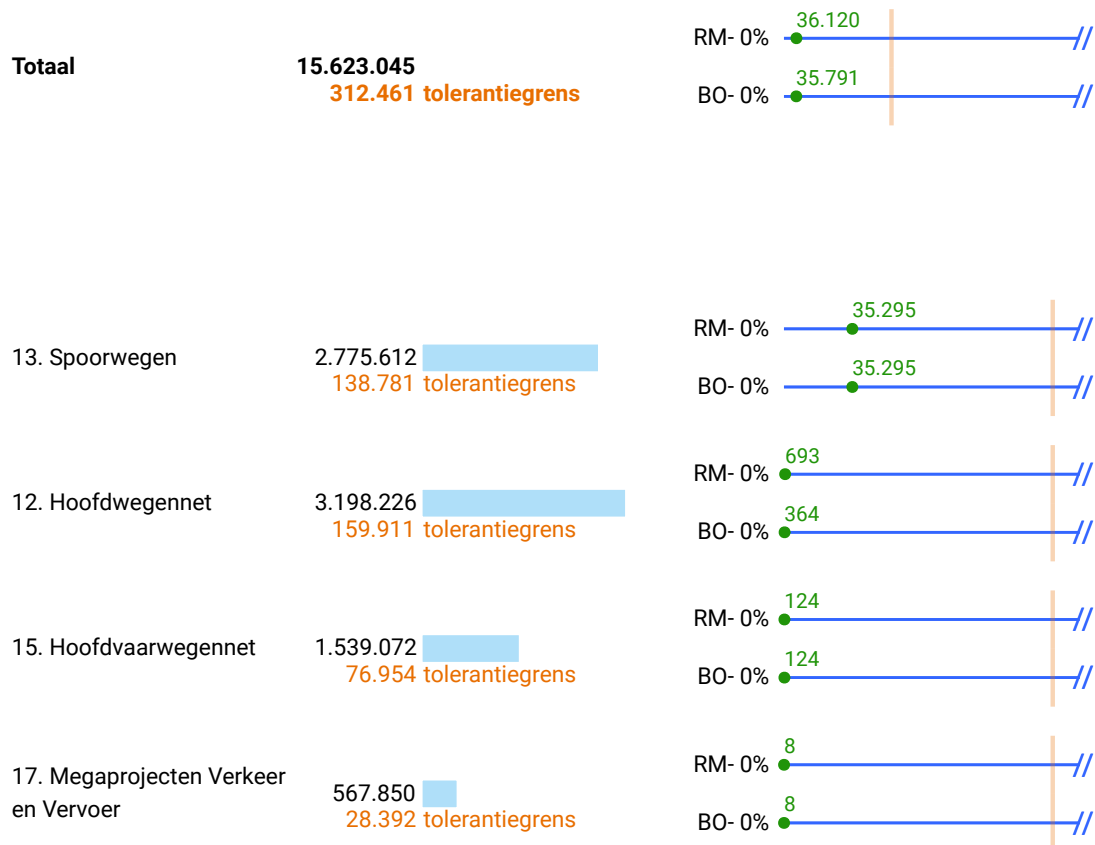
Mobiliteitsfonds (A)

Uitgaven en ontvangsten
Bedragen x € 1.000

Verantwoord bedrag

Rechtmatigheid (RM)
Betrouwbaarheid en ordelijkheid (BO)

● Fout en onzekerheid | Tolerantiegrens

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek beoordelen wij de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan de Staten-Generaal. Wij onderzoeken ook per begrotingsjaar de bedrijfsvoering en beleidsresultaten van de ministeries.

Wij voeren ons onderzoek uit op basis van de internationale principes en standaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, ISSAI's) die onderdeel zijn van de INTOSAI Framework of Professional Pronouncements (IFPP; zie <https://www.issai.org>). We houden daarbij rekening met het controlebestel waarin ook de Auditdienst Rijk (ADR) als intern controleur het jaarverslag certificeert. Voor haar oordeel maakt de Algemene Rekenkamer daarom zoveel mogelijk gebruik van de resultaten van de werkzaamheden van de ADR volgens de Comptabiliteitswet 2016.

Ons kwaliteitssysteem vereist dat wij onafhankelijk, integer en deskundig zijn, gedegen onderzoek doen, onze oordelen goed onderbouwen met feiten en daarover helder rapporteren. We waarborgen de kwaliteit van onze onderzoeksrapporten op verschillende manieren, onder andere door interne kwaliteitstoetsen uit te voeren.

Deze bijlage beschrijft kort de manier waarop wij ons verantwoordingsonderzoek uitvoeren. Een uitgebreide methodologische verantwoording staat op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2022.

Financiële informatie

De financiële verantwoordingsinformatie die wij onderzoeken bestaat uit de rijksrekening en de rijkssaldibalans uit het Financieel Jaarverslag van het Rijk, en de jaarverslagen van de ministeries (artikel 7.12 CW 2016, 1e lid onder c). De minister van Financiën is verantwoordelijk voor het opmaken van het Financieel Jaarverslag van het Rijk (artikel 2.29 CW 2016, 3e lid).

Wij onderzoeken of:

- de financiële verantwoordingsinformatie in de rijksrekening en de rijkssaldibalans aansluit op de financiële verantwoordingsinformatie in de verantwoordingsstaten en de saldibalansen in de jaarverslagen van de ministeries (artikel 3.8 CW 2016, 2e lid);
- de financiële verantwoordingsinformatie in de jaarverslagen van de ministeries aan de wettelijke eisen voldoet.

Op basis van ons onderzoek geven wij een verklaring van goedkeuring bij de rijksrekening en de rijkssaldibalans (artikel 7.14 CW 2016, 2e lid). Deze verklaring is een voorwaarde voor de Staten-Generaal om, aan de hand van het betreffende jaarverslag, goedkeuring te kunnen verlenen aan de minister voor het gevoerde financieel beheer (artikel 2.40 CW 2016, 2e lid).

De verklaring van goedkeuring nemen wij op in ons rapport *Staat van de rijksverantwoording*. Hierin geven wij een beschouwing over het jaar dat is onderzocht. Onze financiële oordelen zijn bestuurlijke oordelen van het college van de Algemene Rekenkamer en geen controleverklaring zoals een accountant afgeeft. Wij kunnen bij onze verklaring een aantekening plaatsen als wij bezwaar hebben gemaakt tegen het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering of de verantwoording daarover en dat bezwaar handhaven (artikel 7.22 CW 2016, 6e lid).

Wij onderzoeken de jaarverslagen van de ministeries. De inhoud van de jaarverslagen is uitgewerkt in de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften. De minister is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag (artikel 2.29 CW 2016, 2e lid).

Wij onderzoeken of de financiële verantwoordingsinformatie voldoet aan de normen van rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid. Ook onderzoeken we of de jaarverslagen op de juiste manier zijn ingericht (artikel 3.8 CW 2016, 1e lid).

Voor de normen voor onderzoek naar financiële informatie (financial audit) sluiten de ISSAI's aan bij de internationale controlestandaarden: de International Standards of Auditing (ISA). Deze standaarden stellen gedetailleerde eisen aan de planning en uitvoering van een controle en aan de rapportage daarover. Wij passen de ISSAI's toe, rekening houdend met de comptabele regelgeving en de inrichting van het Nederlandse controlebestel. Dit geldt met name voor de toepassing van de standaarden voor de formulering van financiële oordelen en voor het gebruikmaken van de certificerende auditwerkzaamheden uitgevoerd door de interne auditdienst ADR.

De ADR controleert alle jaarverslagen van de ministeries, fondsen en overige begrotingshoofdstukken en geeft hierover afzonderlijke controleverklaringen af. Om het controlebestel zo doelmatig mogelijk in te richten en dubbele controlelasten te voorkomen, maken wij zoveel mogelijk gebruik van de controlewerkzaamheden van de ADR. Op basis van risicoanalyse bepalen wij wat we toetsen en stellen daarmee vast of de controlewerkzaamheden van de ADR goed zijn uitgevoerd en of de bevindingen hebben geleid tot de juiste oordelen. Daartoe reviewen wij de controle door de ADR en voeren

wij aanvullende eigen controles uit. Daarnaast liggen onze opdracht en de formulering van ons oordeel vast in de Comptabiliteitswet.

Wij leggen onze bevindingen en conclusies uit het onderzoek vast in een rapport per jaarverslag (artikel 7.14 CW 2016, 1e lid). De Algemene Rekenkamer geeft bestuurlijke oordelen over de betrouwbaarheid, ordelijkheid en rechtmatigheid op totaalniveau en op artikelniveau.

Belangrijke fouten en onzekerheden lichten wij toe als uitzondering bij ons oordeel.

Een fout of onzekerheid kan om 2 redenen belangrijk zijn:

- op grond van de financiële omvang, als de fout of onzekerheid hoger is dan de tolerantiegrens;
- op grond van de aard van de fout, los van de financiële omvang.

Deze fouten en onzekerheden nemen wij op in een toelichtende paragraaf bij ons oordeel.

Bedrijfsvoering

De minister is verantwoordelijk voor:

- de bedrijfsvoering van het ministerie;
- periodiek onderzoek van de doeltreffendheid en doelmatigheid van die bedrijfsvoering;
- het begrotingsbeheer en de daartoe gevoerde administraties;
- het financieel beheer en de daartoe gevoerde administraties;
- het materieelbeheer voor zover dat betrekking heeft op roerende zaken, en de daartoe gevoerde administraties (artikel 4.1 CW 2016, 2e lid);
- het opstellen van het jaarverslag (artikel 2.29 CW 2016, 2e lid).

Wij onderzoeken of:

- het begrotingsbeheer ordelijk en controleerbaar is (artikel 3.2 CW 2016);
- het financieel beheer doelmatig, rechtmatig, ordelijk en controleerbaar is (artikel 3.2 CW 2016);
- het verwerven, beheren en afstoten van materieel doelmatig, rechtmatig, ordelijk en controleerbaar is (artikel 3.4 CW 2016);
- de financiële administratie betrouwbaar en controleerbaar wordt ingericht en gevoerd (artikel 3.5 CW 2016);
- de overige onderdelen van de bedrijfsvoering, zoals informatiebeveiliging, IT-beheer, management control, sturing en toezicht, voldoen aan de daaraan te stellen eisen;

- de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag over de bedrijfsvoering voldoet aan de norm van betrouwbare totstandkoming, en of deze niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie (artikel 3.9 CW 2016).

De eisen waaraan de bedrijfsvoering moet voldoen, zijn uitgewerkt in lagere regelgeving en/of opgenomen in beoordelingskaders die de Algemene Rekenkamer of andere organisaties hebben opgesteld. Waar dat van belang is, vermelden wij het normenkader dat wij hebben gehanteerd.

Wij onderzoeken niet ieder jaar alle onderdelen van de bedrijfsvoering. In plaats daarvan maken we een selectie op basis van risicoanalyse en periodiciteit. Als wij in ons onderzoek tekortkomingen constateren in de bedrijfsvoering, vermelden wij deze. Wij spreken dan van (ernstige) onvolkomenheden. In onze rapporten geven we niet alleen informatie over de onvolkomenheden, maar ook over belangrijke risico's en aandachtspunten.

Daarnaast vermelden we in onze rapporten de uitkomsten van ons onderzoek naar de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag. We onderzoeken of deze informatie betrouwbaar tot stand is gekomen. Daarbij kijken we vooral naar het proces en minder naar de informatie zelf.

Het jaarverslagonderdeel dat we hiervoor hebben onderzocht is de uiteenzetting over de bedrijfsvoering (namelijk: uitzonderingsrapportage voor 4 verplichte onderdelen, rijksbrede bedrijfsvoeringsonderwerpen en belangrijke ontwikkelingen en verbeteringen in de bedrijfsvoering). Verder geven wij in ons verantwoordingsonderzoek aan of de bedrijfsvoeringsinformatie al dan niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie. Op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2022 staat welke werkzaamheden wij hebben uitgevoerd voor ons onderzoek naar de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie.

Beleidsresultaten

De minister is verantwoordelijk voor:

- ontwikkeling, vaststelling en uitvoering van het beleid (artikel 3.1 CW 2016);
- toezicht op de uitvoering van het beleid;
- periodiek onderzoek van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid;
- de in de begroting opgenomen informatie;
- de in het jaarverslag opgenomen informatie (artikel 4.1 CW 2016).

Wij onderzoeken of:

- het beleid doeltreffend en doelmatig is (artikel 7.16 CW 2016);
- de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag over het beleid voldoet aan de norm van betrouwbare totstandkoming en of deze niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie (artikel 3.9 CW 2016).

In ons onderzoek gaat het vooral om de vraag of de burger waar voor zijn geld krijgt en of de ministers het parlement hierover voldoende informeren. Wij selecteren de beleidsterreinen voor onze onderzoeken op basis van risicoanalyse en maatschappelijke relevantie.

Naast ons onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid, vermelden we in het verantwoordingsonderzoek de uitkomsten over de totstandkoming van de beleidsinformatie in het jaarverslag. We onderzoeken of deze informatie betrouwbaar tot stand is gekomen. Daarbij kijken we vooral naar het proces en minder naar de informatie zelf. We hebben hiervoor deze onderdelen in het jaarverslag onderzocht:

- het niet-financiële deel van de toelichting bij de diverse begrotingsartikelen;
- de uiteenzetting over het gevoerde beleid (beleidsverslag);
- de verplichte bijlagen.

Verder geven wij in ons verantwoordingsonderzoek aan of de beleidsinformatie al dan niet in strijd is met de financiële verantwoordingsinformatie.

Op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2022 staat welke werkzaamheden wij hebben uitgevoerd voor ons onderzoek naar de totstandkoming van de beleidsinformatie.

Bijlage 3 Literatuur

CBS (zonder datum). 'Hoeveel wegen zijn er in Nederland?'. www.cbs.nl, geraadpleegd op 25 november 2022.

lenW (2022). *Brief van de staatssecretaris van lenW aan de Tweede Kamer d.d. 22 april 2022 over de Algemene vergadering van Aandeelhouders ProRail op 20 april 2022 met als bijlage het Jaarverslag Railfratrust 2021 met kenmerk I E NW/BSK-2022/87593*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 29 984 nr. 980.

lenW (2018). *Brief van de minister van lenW aan de Tweede Kamer d.d. 29 mei 2018 met aanvullende informatie over productartikel 20 (een apart begrotingsartikel voor de planflexibele middelen in het Infrastructuurfonds)*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34 775 A nr. 67.

RWS (zonder datum). 'Vaarwegenoverzicht'. www.rijkswaterstaat.nl, geraadpleegd op 25 november 2022.

Algemene Rekenkamer

Postbus 20015

2500 EA Den Haag

070 342 44 00

voorlichting@rekenkamer.nl

www.rekenkamer.nl

De tekst in dit document is
vastgesteld op 4 mei 2023.

Dit document is op 17 mei 2023
aangeboden aan de
Tweede Kamer.

Den Haag, mei 2023